

ЗАТВЕРДЖЕНО:
наказом Мінагрополітики
від 04 жовтня 2023 року № 1754

УДК 634.32

Код UPOV: CITRU_

**Методика
проведення експертизи сортів мандаринів та їх гібридів (група 1) (*Citrus*
L.) на відмінність, однорідність і стабільність**

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів роду *Citrus* L. та їх гібридів: група 1 Мандарини та їх гібриди.

2. Необхідний рослинний матеріал – однорічні живці діаметром 6–10 мм

1) Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається садивний матеріал для експертизи сорту.

2) Мінімальна кількість садивного матеріалу має становити 10 живців необхідних для відтворення 10 рослин, або, якщо цього вимагає компетентний орган, 10 однорічних щеплених дерев.

3) Садивний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості та сортових характеристик. Перевага надається рослинному матеріалу, отриманому не через розмноження *in vitro*. Якщо матеріал був отриманий в результаті розмноження *in vitro* заявник має про це повідомити.

4) Садивний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 Тривалість експертизи

Експертиза має тривати два незалежні цикли задовільного плодоношення. За необхідності експертизу продовжують на третій цикл.

2) Місце експертизи

Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3) Умови для проведення експертизи

Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано літерами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

Усі обстеження слід проводити на рослинах одного віку, не раніше ніж за три роки після садіння. Вік рослин повинен вказуватись.

4) План експертизи

Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше п'ять рослин. Рекомендована схема розміщення рослин $3,0 \times 3,0$ м.

5) Метод дослідження

Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ).

Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак. Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких впродовж вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

6) *Кількість рослин / частин рослин.* Експертизі підлягає щонайменше 5 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 5 рослин або 10 частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 5 рослин або 10 частин рослин;

VG: візуальна разова оцінка 5 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 5 рослин або 10 частин рослин;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

1) *Експертиза на відмінність*

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

2) *Експертиза на однорідність*

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за

рівня ймовірності 95%. У вибірці з п'яти рослин нетипові не допускаються.

Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

3) *Експертиза на стабільність*

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Плід: за довжиною (ознака 28);
- Плід: діаметр (ознака 29);
- Плід: шийка (ознака 34);
- Поверхня плоду: домінуюче забарвлення (ознака 61);
- Час споживчої стиглості плодів (ознака 108).

Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами необхідно висаджувати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

(a)–(f) – див. пояснення в Розділі 8.

Список альтернативних назв і відповідних підгруп див. в Розділі 8.

7. Таблиця ознак сортів мандаринів та їх гібридів

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. QN	Плоїдність	диплоїд	2	
		триплоїд	3	
		тетраплоїд	4	
2. (* (+) PQ	Дерево: габітус	прямий	1	Marisol (CLE)
		розлогий	2	Clemenules (CLE)
		пониклий	3	Owari (SAT)
3. QN	Дерево: щільність колючок	відсутні або нещільна	1	Owari (SAT)
		помірна	2	Marisol (CLE)
		щільна	3	
4. QN	Дерево: колючки за довжиною	короткі	3	Marisol (CLE)
		середні	5	
		довгі	7	
5. QN	Листкова пластинка: за довжиною (верхівковий листочок у випадку складного листка) (а)	коротка	3	Comun (MMN)
		середня	5	Nova (HMA)
		довга	7	Kara (HMA)
6. QN	Листкова пластинка: за	вузька	3	Comun (MMN)
		середня	5	Clemenules (CLE)
		широка	7	Page (HMA)

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	шириною (як для 5) (a)			
7. QN	Листкова пластинка: відношення довжина / ширина (як для 5) (a)	мале	3	Orlando (TNL)
		середнє	5	Fino (CLE)
		велике	7	Clemenules (CLE)
8. QN	Листкова пластинка: форма в поперечному перерізі (як для 5) (a)	пряма або злегка увігнута	1	Owari (SAT) Minneola (TNL)
		проміжна	2	
		сильно увігнута	3	
9. QN	Листкова пластинка: скручування (a)	відсутнє або слабке	1	
		помірне	2	
		сильне	3	
10. QN	Листкова пластинка: пухирчатість (a)	відсутня або слабка	1	
		помірна	2	
		сильна	3	
11. QN	Листкова пластинка: зелене зabarвлення (a)	світле	3	Nova (HMA)
		помірне	5	Owari (SAT)
		темне	7	Oroval (CLE)

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
12. QN	Листкова пластинка: хвилястість країв (a)	відсутня або слабка	1	
		помірна	2	
		сильна	3	
13. PQ	Листкова пластинка: форма краю (a)	цілісна	1	
		городчаста	2	
		зубчаста	3	
14. (+) PQ	Листкова пластинка: форма верхівки (a)	загострена	1	
		гостра	2	Clemenules (CLE)
		тупа	3	Minneola (TNL)
		округла	4	
15. (+) QL	Листкова пластинка: ямка на верхівці (a)	відсутня	1	
		наявна	9	
16. QN	Черешок: за довжиною (a)	короткий	3	Clemenules (CLE)
		середній	5	Fortune (HMA)
		довгий	7	Minneola (TNL)
17. QL	Черешок: крила (a)	відсутні	1	Clemenules
		наявні	9	Owari (SAT)
18. QN	Лише для сортів, у яких черешок листка з крилами. Черешок: крила за шириною (a)	вузькі	3	Owari (SAT)
		середні	5	
		широкі	7	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
19. QN	Квітка: діаметр чашолистка (b)	малий	3	
		середній	5	
		великий	7	
20. QN	Квітка: пелюстка за довжиною (b)	коротка	3	Fino (CLE)
		середня	5	Ellendale (TNR)
		довга	7	Owari (SAT)
21. QN	Квітка: пелюстка за шириною (b)	вузька	3	Clemenules (CLE)
		середня	5	Ellendale (TNR)
		широка	7	Owari (SAT)
22. QN	Квітка: відношення довжина / ширина пелюстки (b)	мале	3	Wiling (HMA)
		середнє	5	Fino (CLE)
		велике	7	Page (HMA)
23. QN	Квітка: тичинки за довжиною (b)	короткі	3	Encore (HMA)
		середні	5	Owari (SAT)
		довгі	7	Page (HMA)
24. PQ	Пиляк: забарвлення (b)	біле	1	
		світло-жовте	2	Owari (SAT)
		жовте	3	Fino (CLE)
25. QL	Пиляк: життєздатний пиллок (b)	відсутній	1	Owari (SAT)
		наявний	9	
26. QN	Маточка: за довжиною (b)	коротка	3	Pixie (HMA)
		середня	5	Fino (CLE)
		довга	7	Owari (SAT)

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
27. QL	Супліддя: групування плодів	відсутнє	19	
		наявне		
28. (*) QN	Плід: за довжиною (с)	короткий	3	Wilking (HMA)
		середній	5	Clemenules (CLE)
		довгий	7	Minneola (TNL)
29. (*) QN	Плід: діаметр (с)	малий	3	Fino (CLE)
		середній	5	Clemenules (CLE)
		великий	7	Ortanique (TNR)
30. (*) QN	Плід: відношення довжина / діаметр (с)	мале	3	Encore (HMA)
		середнє	5	Clemenules (CLE)
		велике	7	Minneola (TNL)
31. (*) QN	Плід: розміщення найширшої частини (с)	біля плодоніжки	1	
		посередині	2	Clemenules (CLE)
		біля верхівки	3	
32. (+) PQ	Плід: форма в поперечному перерізі (с)	округла	1	Ortanique (TNR)
		дещо кутааста	2	Clemenules (CLE)
		горбкувата	3	
33. (*) (+) PQ	Плід: основна форма в центральної частині (за виключенням шийки, комірка та ямки біля плодоніжки)	плоска	1	Clemenules (CLE)
		злегка округла	2	Ortanique (TNR)
		Округла	3	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	(с)	конусоподібна	4	
34.	Плід: шийка	відсутня	1	Clemenules (CLE)
(*)	(с)	наявна	9	
(+)				
QL				
35.	Лише для сортів з шийкою.	коротка	3	
QN		середня	5	
	Плід: шийка за довжиною	довга	7	
	(с)			
36.	Лише для сортів з шийкою.	тонка	3	
QN		середня	5	
	Плід: шийка за товщиною	товста	7	
	(с)			
37.	Лише для сортів	відсутня	1	Ortanigue (TNR)
(*)	без шийки. Плід:	наявна	9	Marisol (CLE)
(+)	ямка біля			
QL	плодоніжки			
	(с)			
38.	Лише для сортів	мілка	3	
QN	без шийки. Плід:	середня	5	
	ямка біля	глибока	7	
	плодоніжки за глибиною			
	(с)			

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
39. (+) QL	Плід: звуження біля плодоніжки (с)	відсутнє	1	Clemenules (CLE)
		наявне	9	
40. QN	Плід: ступінь звуження (с)	слабкий	3	
		середній	5	
		сильний	7	
41. QN	Плід: кількість радіальних жолобків біля плодоніжки (с)	відсутні або мала	1	Nova (HMA)
		середня	2	Clemenules (CLE)
		велика	3	
42. QN	Плід: радіальні жолобки біля плодоніжки за довжиною (с)	короткі	3	
		середні	5	
		довгі	7	
43. QN	Лише для сортів з шийкою. Плід: звуження у місці прикріплення плодоніжки (с)	відсутнє або мілке	1	
		середнє	2	
		глибоке	3	
44. (+) QL	Плід: комірець (с)	відсутній	1	Clemenules (CLE)
		наявний	9	
45. QN	Плід: комірець за висотою	Низький	3	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	(с)	середній	5	
		високий	7	
46. QN	Плід: діаметр комірця (с)	малий	3	
		середній	5	
		великий	7	
47. QN	Плід: відокремлюючий шар між квітковим диском і плодом (с)	відсутній або слабко розвинений	1	
		помірний	2	
		сильно розвинений	3	
48. (*) (+) QN	Плід: основна форма дистальної частини (не включаючи сосок, опуклість «пупка» і ямку на дистальному кінці) (с)	плоска	1	Clemenules (CLE)
		злегка округла	2	
		сильно округла	3	
49. (*) (+) QL	Плід: ямка на дистальному кінці (с)	відсутня	1	Ortanigue (TNR)
		наявна	9	Arrufatina (CLE)
50. QN	Плід: ямка на дистальному кінці за глибиною (с)	мілка	3	
		середня	5	
		глибока	7	
51.	Плід: діаметр ямки	малий	3	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
QN	на дистальному кінці (с)	середній	5	
		великий	7	
52. (*) QL	Плід: ареола (с)	відсутня	1	Nova (HMA)
		неповна	2	
		повна	3	Ortanigue (TNR)
53. (+) QL	Плід: тип ареоли (с)	гладенький	1	
		виїмчастий	2	
		ребристий	3	
54. QN	Плід: діаметр ареоли (с)	малий	3	Arrufatina (CLE)
		середній	5	Owari (SAT)
		великий	7	Ortanigue (TNR)
55. QN	Плід: діаметр маточкового рубчика (с)	малий	3	Clemenules (CLE)
		середній	5	Owari (SAT)
		великий	7	
56. PQ	Плід: збереження маточки (с)	відсутнє	1	
		часткове	2	
		повне	3	
57. PQ	Плід: відкритий пупок (с)	відсутній	1	Clemenules (CLE)
		частково наявний	2	Fortune (HMA)
		завжди наявний	3	
58. QN	Плід: діаметр відкритого пупка (с)	малий	3	Ellendale (TNR)
		середній	5	Fortune (HMA)
		великий	7	
59.	Плід: радіальні	відсутні	1	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
QL	жолобки дистального кінця (с)	наявні	9	
60. QN	Плід: виразність радіальних жолобків дистального кінця (с)	слабка	3	
		середня	5	
		сильна	7	
61. (*) PQ	Поверхня плоду: домінуюче забарвлення (с), (d)	зелене	1	
		жовто-зелене	2	
		світло-жовте	3	
		жовте	4	Mapo (TNL)
		жовто-оранжеве	5	
		оранжеве	6	Clemenules (CLE)
		темно-оранжеве	7	
		оранжево-червоне	8	Nova (HMA)
		червоне	9	
62. (*) QN	Поверхня плоду: глянсуватість (с), (d)	відсутня або дуже слабка	1	Clemenules (CLE)
		слабка	3	
		помірна	5	Afourer (TNR)
		сильна	7	
		дуже сильна	9	
63. QN	Поверхня плоду: характер (с), (d)	гладенька	3	Murcott (TNR)
		помірно шерехата	5	Clemenules (CLE)
		шерехата	7	Temple (HMA)

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
64. QN	Поверхня плоду: розмір олійних залозок (c), (d)	більш-менш однакового розміру	1	
		більші вроздріб з меншими	2	
65. QN	Поверхня плоду: розмір найбільших олійних залозок (c), (d)	малий	3	
		середній	5	
		великий	7	
66. QN	Поверхня плоду: помітність найбільших олійних залозок (c), (d)	слабка	3	Clemenules (CLE)
		середня	5	
		сильна	7	Owari (SAT)
67. PQ	Поверхня плоду: ямкуватість і горбкуватість олійних залозок (c), (d)	ямкуватість і горбкуватість відсутні	1	
		ямкуватість відсутня, горбкуватість наявна	2	
		ямкуватість наявна, горбкуватість відсутня	3	
		ямкуватість і горбкуватість	4	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
		наявні		
68. QN	Лише для сортів з ямкуватістю олійних залозок. Поверхня плоду: щільність розміщення ямок (с), (d)	нещільна	3	
		середня	5	
		щільна	7	
69. QN	Лише для сортів з горбкуватістю олійних залозок. Поверхня плоду: щільність горбочків (с), (d)	нещільна	3	
		середня	5	
		щільна	7	
70. QN	Лише для сортів з горбкуватістю олійних залозок. Поверхня плоду: ступінь горбкуватості (с), (d)	слабкий	3	
		середній	5	
		сильний	7	
71. (*) QN	Плодова шкірка: за товщиною (с), (d)	тонка	3	Murcott (TNR)
		середня	5	Clemenules (CLE)
		товста	7	Minneola (TNL)
72. (*)	Плодова шкірка: зростання із	слабке	3	Clemenules (CLE)
		середнє	5	Fortune (HMA)

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
QN	м'якоттю (c), (d)	сильне	7	Ortanigue (TNR)
73. QN	Плодова шкірка: міцність (c), (d)	слабка	3	
		середня	5	
		сильна	7	
74. QN	Плодова шкірка: маслянистість (c), (d)	суха	3	
		помірна	5	Clemenules (CLE)
		масляниста	7	Ortanigue (TNR)
75. QN	Плодова шкірка: помітність олійних залозок на внутрішній поверхні (c), (d)	відсутні або слабо помітні	1	
		середньо помітні	2	Clemenules (CLE)
		сильно помітні	3	
76. PQ	Плід: забарвлення альбедо (c)	зеленувате	1	
		біле	2	Clemenules (CLE)
		світло-жовте	3	Murcjtt (TNR)
		світло-оранжеве	4	Afourer (TNR)
		рожеве	5	
		червонувате	6	
77. QN	Плід: альбедо за щільністю (c)	нещільне	3	Clemenules (CLE)
		середнє	5	Fortune (HMA)
		щільне	7	Ortanigue (TNR)
78. (*) QN	Плід: кількість альбедо, що зросло із м'якоттю (не	відсутні або дуже мала	1	Clemenules (CLE)
		мала	3	
		середня	5	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	включаючи волокна) (с)	велика	7	
		дуже велика	9	
79. QL	Плід: волокна альbedo (с)	відсутні	1	
		наявні	9	Clemenules (CLE)
80. QN	Плід: кількість волокон альbedo (с)	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
81. (*) PQ	Плід: основне забарвлення м'якоті (с), (е)	білувате	1	
		світло-зелене	2	
		світло-жовте	3	
		жовте	4	
		світло-оранжеве	5	
		оранжеве	6	Clemenules (CLE)
		темно-оранжеве	7	
		червоне	8	
		пурпурове	9	
82. QN	Плід: щільність серцевини (с), (е)	відсутня або дуже нещільна	1	Fortune (HMA)
		нещільна	3	
		помірна	5	Clemenules (CLE)
		щільна	7	Murcott (TNR)
		дуже щільна	9	
83. QN	Плід: діаметр серцевини (с), (е)	малий	3	Murcott (TNR)
		середній	5	Clemenules (CLE)
		великий	7	Hernandina (CLE)

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
84. QN	Плід: рудиментарність сегментів (с), (е)	відсутня або слабка	1	Clemenules (CLE)
		помірна	2	
		сильна	3	
85. QN	Плід: кількість добре розвинених сегментів (с), (е)	мала	3	Oroval (CLE)
		середня	5	Ortanigue (TNR)
		велика	7	Temple (HMA)
86. QN	Плід: зчеплення сусідніх стінок сегментів (с), (е)	слабке	3	Clemenules (CLE)
		помірне	5	Fortune (HMA)
		сильне	7	
87. QN	Плід: міцність стінок сегментів (с), (е)	слабка	3	Mapo (TNL)
		середня	5	Fino (CLE)
		сильна	7	Oronules (CLE)
88. QN	Плід: соковиті мішечки за довжиною (с), (е)	короткі	3	Wiling (HMA)
		середні	5	
		довгі	7	Clemenules (CLE)
89. QN	Плід: соковиті мішечки за товщиною (с), (е)	тонкі	3	Clemenules (CLE)
		середні	5	
		товсті	7	Mapo (TNL)
90. QN	Плід: вираженість стінок соковитих мішечків (с), (е)	слабка	3	
		середня	5	
		сильна	7	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
91. QN	Плід: зчеплення соковитих мішечків (с), (е)	слабке	3	
		середнє	5	
		сильне	7	
92. (*) PQ	Плід: наявність пупка (вигляд з середини) (с)	відсутній або дуже рідко присутній	1	Clemenules (CLE)
		частково присутній	2	Nova (HMA)
		завжди присутній	3	
93. QN	Плід: розмір пупка (вигляд з середини) (с)	малий	3	
		середній	5	
		великий	7	
94. QN	Плід: соковитість (с)	низька	3	
		середня	5	Campopeon (HMA)
		висока	7	Marisol (CLE)
95. (*) QN	Плодовий сік: загальний вміст розчинних сухих речовин (с)	низький	3	Okitsu (SAT)
		середній	5	Temple (HMA)
		високий	7	Honey (HMA)
96. QN	Плодовий сік: кислотність (с)	низька	3	Hernandina (CLE)
		середня	5	Clemenules (CLE)
		висока	7	Fortune (HMA)
97. QN	Плід: міцність волокон (с)	слабка	3	
		середня	5	
		сильна	7	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
98. (+) QN (с)	Плід: кількість насінин (контрольоване самозапилення) (с)	відсутні або дуже мала	1	Clemenules (CLE)
		мала	3	
		середня	5	Kare (HMA)
		велика	7	
		дуже велика	9	Comun (MMN)
99. (+) QN (с)	Плід: кількість насінин (вільне запилення) (с)	відсутнє або дуже мала	1	Clemenules (CLE)
		мала	3	Ellendale (TNR)
		середня	5	
		велика	7	Comun (MMN)
100. (*) QL	Насінина: поліембріонія (f)	відсутня	1	Wilking (HMA)
		наявна	9	Comun (MMN)
101. QN (f)	Насінина: за довжиною (f)	коротка	3	Temple (HMA)
		середня	5	
		довга	7	Campeona (HMA)
102. QN (f)	Насінина: за шириною (f)	вузька	3	Temple (HMA)
		середня	5	
		широка	7	Campeona (HMA)
103. QL (f)	Насінина: поверхня (f)	гладенька	1	Kinow (HMA)
		зморшкувата	2	Wilking (HMA)
104. QN	Лише для сортів із зморшкуватою	слабка	3	
		середня	5	
		сильна	7	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	поверхнею насінини: Насінина: рельєфність зморшкуватості (f)			
105. PQ	Насінина: зовнішнє зabarвлення (f)	зеленувате	1	Kara (HMA)
		білувате	2	
		жовтувате	3	
		рожевувате	4	
		коричнювате	5	
106. PQ	Насінина: внутрішнє зabarвлення насінно́ї шкірки (f)	біле	1	
		світло-жовте	2	
		світло-коричневе	3	Murcott (TNR)
		коричневе	4	
		темно-коричневе	5	
		червоне	6	
		пурпурове	7	
107. PQ	Лише для поліембріональних сортів. Насінина: зabarвлення сім'ядолей (f)	біле	1	Murcott (TNR)
		кремове	2	Kara (TNR)
		світло-зелене	3	Comun (MMN)
		темно-зелене	4	
108. (*) QN	Час споживчої стиглості плодів	ранній	3	Okitsu (SAT)
		середній	5	Clemenules (CLE)
		пізній	7	Murcot (TNR)

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
109. (*) QL	Плід: партенокарпія	відсутня	1	Temple (HMA)
		наявна	9	Clemenules (CLE)
110. (+) QL	Рослина: самонесумісність	відсутня	1	Ellendale (TNR)
		наявна	9	Clemenules (CLE)

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів мандаринів та їх гібридів

1) Пояснення, які охоплюють декілька ознак

Ознаки обстежують за таким ключем у другій колонці Таблиці ознак, як зазначено нижче:

(a) Листок: обстеження листка проводять на повністю розвинених листках в середній третині наймолодших весняних пагонів, де на ділянці галуження не спостерігаються ознаки активного росту.

(b) Квітка: якщо не зазначено інше, обстеження квіткової бруньки і квітки проводять на верхівковій квітковій бруньці і квітці під час повного цвітіння сорту.

Обстеження відкритої квітки проводять у перший день розкриття.

(c) Плід: обстежують плоди в період споживчої стиглості. Плід має оглядатись щотижня до досягнення фази повного досягання. Усі плоди для обстеження беруть із периферійної частини дерева. Плоди неправильної форми, яка є наслідком росту в суплідді, не враховують.

(d) Поверхня плоду і плодова шкірка: обстеження поверхні плоду та його шкірки проводяться в середній частині, між основою та верхівкою.

Визначення маслянистості плоду проводять протягом трьох-семи днів після збирання.

(e) Плодова м'якоть: обстежують м'якоть плоду на поперечному перерізі через його середину.

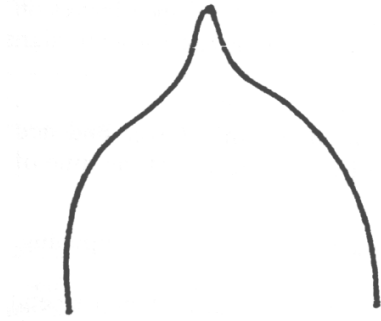
(f) Насіння: обстежують свіжозібране насіння.

2) Пояснення, які стосуються окремих ознак

До 2 Дерево: габітус

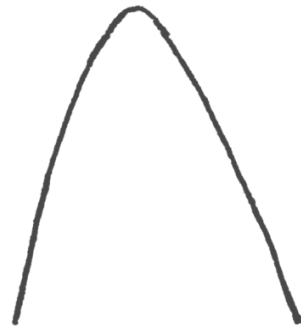
Обстеження проводять одразу після збирання врожаю.

До 14 Листкова пластинка: форма верхівки

1

Загострена

2

гостра

3

тупа

4

округла

До 15 Листкова пластинка: ямка на верхівці

1

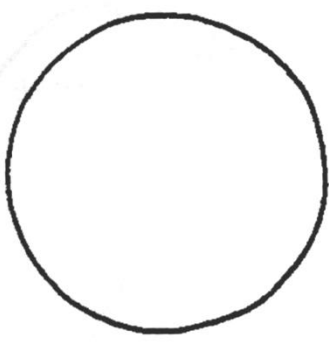
Відсутня

9

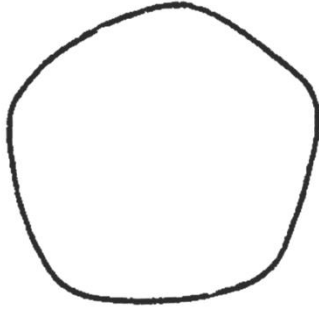
наявна

До 32 Плід: форма в поперечному перерізі

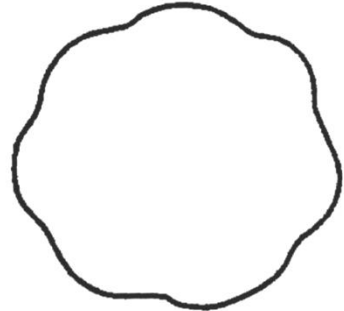
1

Округла

2

дещо кутаста

3

горбкувата

До 33 Плід: основна форма в центральній частині (за виключенням шийки, комірця та ямки біля плодоніжки)

1

Плоска

2

злегка округла

3

округла

4

конусоподібна

До 34 Плід: шийка

1

Відсутня

9

наявна

До 37 Лише для сортів без шийки. Плід: ямка біля плодоніжки

1

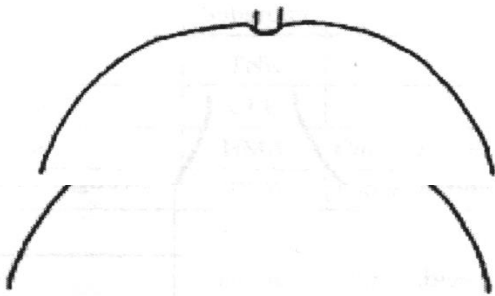
Відсутня

9

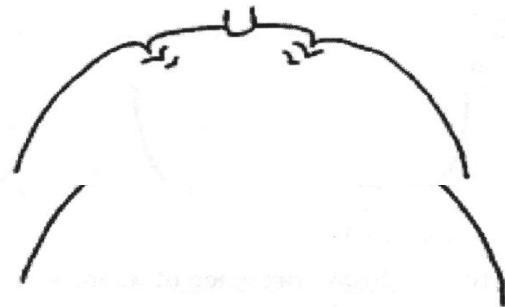
наявна

До 39 Плід: звуження біля плодоніжки

1

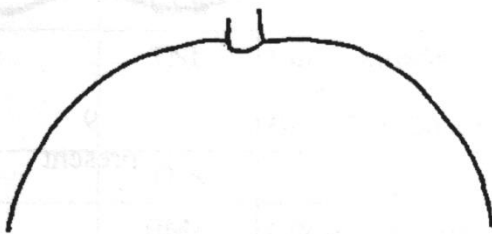
Відсутнє

9

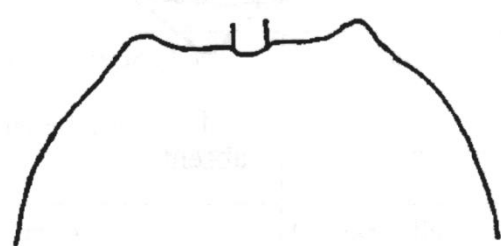
наявне

До 44 Плід: комірець

1

Відсутній

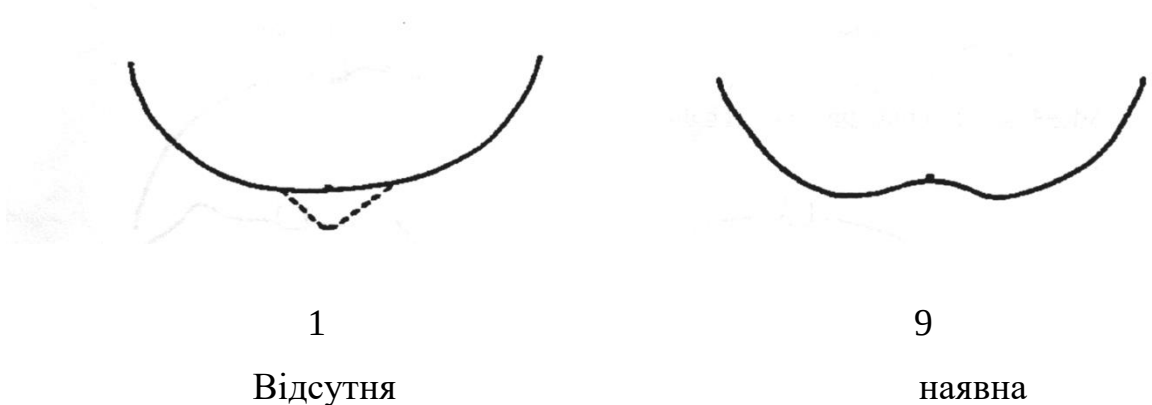
9

наявний

До 48 Плід: основна форма дистальної частини (не включаючи сосок, опуклість «пупка» і ямку на дистальному кінці)

До 49 Плід: ямка на дистальному кінці

До 53 Плід: тип ареоли

До 98 Плід: кількість насінин (контрольоване самозапилення)

Контрольоване самозапилення необхідне для відповідної продуктивності насіння.

До 99 Плід: кількість насінин (вільне запилення)

Відкрите запилення означає природне запилення між деревами одного сорту.

До 110 Рослина: самонесумісність.

Сорт є самонесумісним, коли фертильний пилок власної квітки або інших квіток того ж сорту не здатен запліднити зав'язь.

Група 1 –Альтернативні назви і відповідні підгрупи

Латинською	Підгрупа	Англійською
1	2	3
<i>Citrus amblycarpa</i> (Hassk.) Ochsse	HMA	
<i>Citrus benikoji</i> hort. ex Tanaka	PMN	
<i>Citrus chuana</i> hort. ex Tseng	PMN	
<i>Citrus clementina</i> hort. ex Tan.	CLE	Clementine
<i>Citrus crenatifolia</i> Lush.	PMN	
<i>Citrus deliciola</i> Ten.	MMM	Mediterranean Mandarin
<i>Citrus depressa</i> Hayata	HMA	
<i>Citrus genshokan</i> (Hayata) hort.ex Tanaka	PMN	
<i>Citrus hainanensis</i> Tanaka	HMA	
<i>Citrus haniana</i> hort. ex Tsehg	PMN	
<i>Citrus ishangesis</i> Swing. × <i>C.</i> <i>Unshiu</i> (Mak.) Msrc.	HMR	Ichandarin
<i>Citrus inflata</i> hort. ex Tanaka	HMA	
<i>Citrus inflatorugosa</i> hort. ex Tanaka	HMA	
<i>Citrus keraji</i> hort. ex Tanaka	HMA	
<i>Citrus leiocarpa</i> hort. ex Tanaka	HMA	
<i>Citrus lycopersicaeformis</i> (Lush.) hort. ex Tanaka	HMA	

Продовження таблиці

1	2	3
<i>Citrus maderensis</i> Lour.	HMA	Calamondin
<i>Citrus maxima</i> (Burm). Merr. × <i>C. ichangensis</i> Swing.	HMR	Ischnelo
<i>Citrus nippokoreana</i> Tanaka	HMA	
<i>Citrus nobilis</i> Lour.	HMA	
<i>Citrus oto hort.</i> ex Yu. Tanaka	HMA	
<i>Citrus paratangerina hort.</i> ex Tanaka	PMN	
<i>Citrus platymamma hort.</i> ex Tanaka	PMN	
<i>Citrus pseudo-aurantium hort.</i> ex Yu. Tanaka	HMA	
<i>Citrus pseudosunki hort.</i> ex Tanaka	HMA	
<i>Citrus reshni hort.</i> ex Tanaka	HMA	
<i>Citrus reticulata</i> Blanco	PMN	Tangerine
<i>Citrus reticulate</i> Blanco × <i>C.</i> <i>paradise</i> Macfad	TNL	Tangelo
<i>Citrus reticulate</i> Blanco × <i>C.</i> <i>sinensis</i> (L.) Osb.	TNR	Tangor
<i>Citrus reticulate</i> Blanco × <i>Fortunella</i> sp.	HMN	Kumandarin
<i>Citrus suavissima hort.</i> ex Tanaka	PMN	
<i>Citrus succosa hort.</i> ex Tanaka	PMN	
<i>Citrus suhuiensis hort.</i> ex Tanaka	PMN	

Продовження таблиці

1	2	3
Citrus sunki (Hayata) hort. ex Tanaka	HMA	
Citrus tangerine hort. ex Tanaka	PMN	
Citrus tardiva hort. ex Shirai	HMA	
Citrus targayo hort. ex Yu. Tanaka	HMA	
Citrus temple hort. ex Y. Tan. × C. paradise Macfad	HMA	Siamelo
Citrus temple hort. ex Yu. Tanaka	TNR	
Citrus tumida hort. ex Tanaka	HMA	
Citrus ushiu Marcow.	SAT	Satsuma
Citrus yatsushiro hort. ex Tanaka	HMA	
Citrus yuko hort. ex Tanaka	HMA	
Tangelo × C. paradise Macfad	HMA	Tangelo
Tangor × C. temple hort. ex Y. Tan.	HMA	Tangorgelo

Список прикладів сортів мандаринів

Назва сорту	Підгрупа	Обстеження	
1	2	3	4
Afourer	TNR		Murcott Afourer
Arrufatina	CLE		
Campeona	HMA	<i>Citrus nobilis</i> Lour.	
Clemenules	CLE		Clementina de Nules

1	2	3	4
Comun	MMN		Wilowleaf, Avana, Mediterranea
Ellendale	TNR		
Encore	HMA	<i>Citrus nobilis</i> Lour. × <i>C. deliciosa</i> Ten.	
Fino	CLE		Clementina Fina
Fortune	HMA	<i>Citrus clementina</i> hort. ex Tan. × <i>C. tangerine</i> hort. ex Tan.	
Hernandina	CLE		
Honey	HMA	<i>Citrus nobilis</i> Lour. × <i>C. deliciosa</i> Ten.	
Kara	HMA	<i>Citrus unshiu</i> Marcow. × <i>C. nobilis</i> Lour.	
Kinow	HMA	<i>Citrus nobilis</i> Lour. × <i>C. deliciosa</i> Ten.	
Mapo	TNL		
Marisol	CLE		
Minneola	TNL	<i>Citrus paradisi</i> Macfad. × <i>C. tangerina</i> hort. ex Tan. Grapefruit Duncan × Mandarin Dancy	Honeybell
Murcott	TNR		
Nova	HMA	<i>Citrus clementina</i> hort. ex Tan. × Tangelo Orlando	Clemenvilla
Okitsu	SAT		

1	2	3	4
Orlando	TNL	<i>Citrus paradisi</i> Macfad. × <i>C. tangerina</i> hort. ex Tan. Grapefruit Duncan × Mandarin Dancy	Lake Tangelo
Oronules	CLE		
Oroval	CLE		
Ortanique	TNR		
Owari	SAT		
Page	HMA	Tangelo Minneola × <i>Citrus clementina</i> hort. ex Tan.	
Pixie	HMA	<i>Citrus nobilis</i> Lour. × <i>C. tangerina</i> hort. ex Tan.	
Temple	HMA	<i>Citrus temple</i> Ort. ex Yu. Tanaka	
Wilking	HMA	<i>Citrus nobilis</i> Lour. × <i>C. deliciosa</i> Ten.	

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Mandarins *Citrus* L. – Group 1 (TG /201/1, UPOV) // Geneva. 2003-04-09. – 40 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg201.pdf